

O jezuitizmu

Vojislav Janković

*Onoga koji greši ne treba osuđivati, već žaliti...
I ukazivati mu na greške... Ako hoće da sluša...*

Predgovor

O jezuitizmu i jezuitima se već više vekova mnogo govori. Neki ga hvale, a neki napadaju, pa se čak i izraz "jezuita" upotrebljava za čoveka koji se dvolično ponaša i t.sl. Pri tom su ljudi vrlo skloni da prema delu ili postupku i stavu pojedinca procenjuju čitav red i njegovo viševjekovno delovanje i da sve njegove članove trpaju na gomilu - bilo u dobrom bilo u lošem smislu. Ja kao sledbenik antropozofski orijentisane nauke o duhu, koju je osnovao Rudolf Štajner (1861-1925), mogu i hoću samo pojedinačna činjenja da procenjujem i to u meri koliko su meni poznata. To naravno ne isključuje da ta pojedinačna činjenja međusobno ne povezujem, pa i da ih objašnjavam takođe i sa drugim događajima odnosno znanjima stečenim proučavanjem pomenute nauke o duhu, kao i posmatranjem života oko sebe i onoga što se dešavalo i istraživalo i posle smrti Rudolfa Štajnera, a na osnovu metoda - ne objašnjenja i teorija - modernih egzaktnih nauka. Ovo iz razloga što su objašnjenja i teorije koje se lansiraju pod firmom egzaktnosti i egzaktnih nauka u ogromnoj meri suprotne metodama, stavovima i postavkama i uopšte teorijama saznavanja istih tih nauka.

Ja ću ovde navesti samo jedan primer kao ilustraciju, a detaljnije je dato u mojem spisu "O nauci" krajem 2001. godine.[1] Zakonitosti koje se utvrde na laboratorijskom stolu (koji može biti veliki i kao cela Zemlja) i u vremenu od nekoliko godina ili nekoliko vekova smatra se u današnjoj nauci, ili se to bar većinom ispoveda, da važe i na daljinama od više miliona svetlosnih godina i da su nepromenljive od minus večnosti do plus večnosti ili bar da su nepromenjene od pre više miliona godina i da će takve i u budućnosti ostati - bar do takozvane toplotne smrti. Egzaktnost i metoda i stavova nauke razvijane poslednjih vekova to potpuno isključuje. Analogija nije nikakav dokaz i sme se samo vrlo obazrivo upotrebljavati i biti pripravan na to da može u sličnim procesima

dolaziti do ogromnih odstupanja. Na primer, kod ogromne većine ljudi je srce na levoj strani, a tek kod ponekih na desnoj, te se i to u egzaktnim opisivanjima čovečijeg tela mora uzeti u obzir.

Pridržavajući se tih egzaktnih metoda, ja ću ovde analizirati jezuitizam, koji nije u opsegu proučavanja današnjih egzaktnih nauka, koje se bave uglavnom materijalističkim čulnim posmatranjima, pa i duševne i duhovne pojave nastoje da objasne nekim materijalnim procesima. Ja dakle jezuitizam nikako neću analizirati ni sa kakvog verskog stanovišta nego isključivo sa naučnog. Pri tome ću se ja pridržavati analize onoga što sami članovi jezuitskog reda o njemu govore. Za to će mi poslužiti knjiga: Ignacio de Loyola; "Načela jezuita" - "Sveti Ignacije i družba Isusova", izdanje Mladost", Beograd 1990. Inače, u njenim "Napomenama uz drugo izdanje" navedeni su poimence članovi Družbe Isusove koji su na njenom izdavanju saradivali, te se može verovati u tačnost onoga što je u njoj navedeno i da se iz nje može dobiti ispravna slika o osnovnim postavkama samog tog kaluđerskog reda.

Pri izlaganju ja se neću uvek striktno pridržavati redosleda u toj knjizi, već ću je analizirati prema određenim temama.

Citirani pasosi su štampani kurzivom, literatura je navedena u fusnotama, a biblijske skraćenice su date u tekstu. Reči iz davanih citata koje ja posebno ističem biće štampane masnim slovima i podvučene, da bi se razlikovale od onih koje su podvučene u samom citatu.

NAPOMENA: Čitav ovaj moj spis nikako ne treba primati kao neko moralisanje ili osuđivanje bilo koga. Ja ću se truditi da se pridržavam samo jednog moralnog načela - utvrđivanja istine. Sledstveno tome, ja molim i čitaoca da se toga pridržava.

1. DUHOVNI SVET

Reče mu Isus: ja sam put i istina i život... (Jn. 14.6)

Čovek je hrišćanin samo u onoj meri u kojoj je u sebe primio istinu. On mora biti spreman da tu istinu što jasnije osvesti i da pomogne i drugima da je prime. Radi toga - da bi je svi mogli razumeti - mora se težiti da se istina zaodene u reči i pojmove koji su stvoreni u ovom fizičkom svetu, u kojem živimo između rođenja i smrti, te da se i stvari duhovno-duševne prirode što tačnije objašnjavaju i osveščuju, ne zamućivajući ih nikakvim simboličkim dvosmislenostima ili ih zaodevajući u neke tajanstvenosti, koje se

ne mogu primiti ni proveriti nikakvim - ma koliko razvijenim - zdravim razumom i osećajem za istinu, a koji postoje kod svakog čoveka, nego samo nekim naslućivanjima koja mogu biti vrlo varljiva. Razume se da je za komplikovanije i više istine potrebna izvesna zrelost i predznanja da bi se mogle shvatiti, kao što je i za shvatanje integrala potrebno da je čovek prvo ovladao jednostavnijim računskim radnjama. Ali u mišljenju postoje neumoljive zakonitosti, koje se moraju poštovati - inače čovek pada u slaboumnost, postaje fantasta i infantiln. Ni u mišljenju, ni u smislu koji se izražava, čovek nije slobodan.[2] Sem toga, ako čovek ulaže određeni napor, on će sve više i više saznavati odnosno stvarno prisvajati istine, a u tome - za razliku od Kantovih apstraktnih i nelogičnih tvrdnji - ne postoje nikakve granice.

Međutim, po jezuitizmu:

"Otajstvo (je) tajna nadnaravne stvarnosti koja se ne može primati osjetilima, nego samo vjerom". [3]

Tu takođe postoji i poglavlje "Otajstva Kristova života", [4] gde su neka data pozivajući se na evanđelja, a većinu je dao sam Ignacije, neki put pozivajući se na evanđelja, ali dajući im posebnu konotaciju i pogrešno. Na primer, po njemu ima osam blaženstava, [5] a ne devet; takođe stoji da "Krist" zabranjuje "krivu zakletvu", [6] a ne zakletvu uopšte - kako to stoji u evanđelju po Mateju posle nabrojanih devet blaženstava, a Ignacije se na to peto poglavlje tu poziva (vidi Mt.5.3-11 i 5.33-37) itd.

Ignacije na početku poglavlja "Otajstva Kristova života" kaže:

"Treba napomenuti da su u svim otajstvima koja slijede sve riječi koje su stavljene u zagradu uzete doslovce iz samoga Evanđelja, a one druge nisu." [7]

Međutim, za takav svoj način izlaganja on ne daje baš nikakva obrazloženja. Na primer, zašto samo nešto iz evanđelja smatra da je tačno, a nešto da je pogrešno i da treba on sam da menja i šta ga na to pobuđuje? Da li on sam sebe smatra da je veći od evanđelista i da bolje poznaje Hristov život, te da ta njegova otajstva treba primati "samo vjerom", pa čak i kad su u suprotnosti sa onim što u evanđeljima stoji i što bi se eventualno primilo "osjetilima"? Na primer, kad se "ne kunit se nikako" (Mt.5.34) zameni sa "zabranjuje ... krivu zakletvu". [8] To je vrlo snažno otpadanje od Hristovog impulsa pod uticajem Zavodnika, a koje je imalo strahovite posledice u životu naroda, prvenstveno onih naroda koji su primili hrišćanstvo i koji već vekovima daju glavni ton u životu čitavog

čovečanstva, mada i baš zato što se o zakletvama u glavnom i ne misli.

Da su zakletve jedno od najmoćnijih oruđa zavodnika svih vrsta, to je doživeo i Ignacije, ali nije iz toga izvukao odgovarajuću pouku. Kad je bio u zatvoru, pitao ga je Figueroa:

"da li poznaje dvije određene žene, majku i njezinu kćer, na to je odgovorio potvrdno. I da li je znao za njihov put prije nego što su krenule; na što je odgovorio odrično zbog zakletve koju je primio."^[9]

Drugim rečima: zbog zakletve je Ignacije lagao! Svakako da se čoveku i bez zakletve događa da mora da bira između dva zla koja će počinuti - naročito ako ima bilo kakvu vlast. Ja ni u ovoj stvari ne morališem i mogu prihvatiti i to da bi možda bilo veće zlo da je Ignacije rekao istinu, a ne laž. Ali Ignacije taj greh na sebe ne prima kao slobodno biće - svesno se žrtvujući, već kao automat, jer je preko zakletve on sebe srozao na nivo moralnog automata. To je vrlo ozbiljna stvar i o tome bi trebalo dobro da razmisle svi oni koji se zaklinju ili koji traže bilo kakve zakletve i savete! Zakletvom se čovek onečovečuje!

Zavet odnosno zakletva koja se odnosi na budućnost (a i one koje se odnose na prošlost usmerene su da utiču na budućnost) znači da čovek ne priznaje da u budućnosti može postati pametniji nego sada, isključuje da može - bar u toj oblasti - da stekne bilo kakvo veće saznanje ili iskustvo nego sada, svim silama odbija da se dalje razvija, te da kao razvijeniji čovek o predmetu tog zaveta razmišlja.

Tu se sad postavlja pitanje i o valjanosti onoga zašta se čovek zavetuje. Da li je vredno zavetovanja ono što bi se prekršilo, ako čovek stekne više znanja i iskustva, ako postane pametniji? Da li je ispravan takav neki ideal koji bi bio odbačen, ako je čovek pametniji? A, ako takav ideal ni sa većom pameću, znanjem i iskustvom ne bi bio odbačen, zašto se za njega zavetovati? Ta, čovek bi još prilježnije radio na ostvarivanju takvog ispravnog ideala kad bi imao veću pamet - pa bez obzira na to da li se zavetovao ili ne! O ovome treba razmisliti i nezavisno od toga šta piše u Evandjelju po Mateju! Za to se ne treba obraćati nikakvom autoritetu, već samo zdravom razumu.

Ignacije svakako da je primio zvanične stavove rimokatoličke crkve. Čak je i posle izvesnog proganjanja papa presudio njemu u prilog 1538. godine.^[10] Sem toga, on je mogao imati na raspolaganju neki prevod Matejevog evandjelja, koji je bio netačan,

a ta netačnost je posle i za njegovog života ozakonjena na Tridentinumu 1546 godine, te je o tome i o toj netačnosti i Ignacije morao znati! Zna se da je Hijeronim (oko 331-421) baš Matejevo evanđelje menjao prilikom prevođenja.[11] Da li je on i te dve stvari izmenio, pa je i Ignacije time zaveden, a nije smeo o tome ni da razmišlja da ne bi okrnjio autoritet rimokatoličke crkve? Ili neko drugi? Ja se u to ne mogu upuštati. To bi trebalo da ispituju i objave baš neki pripadnici Družbe Isusove, jer su za to stručniji, a lakše mogu doći i do odgovarajućih dokumenata nego ja. A i za njih bi to bilo vrlo značajno.

S druge strane ja gajim pomalo nade i da će Benedikt XVI narediti da se Sveto Pismo ponovo prevede i to tačno onako kako stoji u originalima odnosno u najstarijim prepisima. Ovo zato što sam krajem novembra 2007. i ja čuo da je on nekim biskupima dao da isprave postojeći prevod "Očenaša" (što ja ne mogu da tvrdim da je tačno). To bi naravno bilo protivno stavu i odluci donetoj na Tridentskom saboru 8.4.1546. da je Hijeronimova "Vulgata" ozakonjena "vekovnom upotrebom u crkvi".[12] Doneta je dakle odluka da se greške unesu u katoličku teologiju. Ne da se eventualno kaže da je u Svetom Pismu nešto pogrešno i da se to na ovom koncilu ispravlja, nego da se nešto svoje poturi kao da je to drugi napisao! Da li je Ignacije taj stav preuzeo od koncila ili je on na koncil u tom smislu delovao - to ja ne znam. Prvi jezuiti - Lainez i Salmeron - došli su na ovaj koncil tek 17.6.1546.

Za sama otajstva ja bih ovde još primetio, da je i vera da je Zemlja ravna ploča bila nekada neko otajstvo koje se nije moglo "primati osjetilima". Ko nije to ispovedao bio je progonjen i kao Galilej (1561-1642), a Kopernikova (1473-1543) dela su koji vek bila na "Index-u", sve do 1822.

No, da se vratimao samo na ona dva gore pomenuta otajstva, koja su imala i još uvek imaju određena dejstva.

Devet blaženstava se odnosi na devet članova ljudskog bića.[13] Pri tom treba uzeti u obzir da će se onaj deveti razviti u vrlo dalekoj budućnosti, mada danas već postoji u izvesnim nagoveštajima. Pun razvoj tog devetog člana može se uzeti kao ideal, na koji je Isus Hristos u ono vreme mogao da ukaže samo najintimnijim učenicima.[14] To je možda i razlog zbog kojeg je Hijeronim vršio izmene pri prevođenju.

U opravdanost takvog Hijeronimovog prevođenja ja se ne mogu upuštati, ali svest ljudi se za deset - sad već i šesnaest - vekova mnogo promenila. Danas se - pretežno iz senzacionalizma, ali i sa

posebno zlim namerama - iskopavaju razna apokrifna evanđelja i drugi stari spisi, pa se na osnovu njih i radi bolje prodaje knjiga, kao i zbunjivanja ljudi izmišljaju najbesmislenije priče o Isusu Hristu i njegovim učenicima. I time se kao i drugim načinima - svesno ili nesvesno - daje strahoviti impuls da se hrišćani vrate u Stari zavet, pa čak i u krajnje divljaštvo od pre Mojsijevih zakona. To može da uvidi svako ko kroz život ne prolazi sa uspavanom svešću, jer se time potpuno negira božanska priroda Hrista i njegovi impulsi u razvoju čovečanstva. A pad u divljaštvo od pre Mojsija vidi se i u tome što su retki hrišćani koji poštuju više od tri od "Deset Božijih zapovesti" i što su njihove vođe - tajne ili javne - u XX veku uvele krvnu osvetu po načelu da se za oko ili zub uzme i više hiljada glava. Naravno da pre Mojsija za takva divljaštva nisu postojala tehnička sredstva kao u XX veku, kad su naveliko primenjivana. Ali oni koji u kulturnim narodima daju ton - ne njihove klepetuše - sem okultnim sredstvima, umeju dobro da se koriste i moderniom tehnikom. Oni nisu svesni da ih težnja za vladanje drugima svlači u, i ispod životinjstva.

Jedina odbrana od tog pada hrišćanskih naroda u divljaštvo jeste istina, ne današnji politikantski ekumenizam, koji u stvari najdrastičnije ruši svaku sabornost. Jedino u istini mogu biti ujedinjeni svi hrišćani, pa i svi nehrišćani. Svi će biti jednodušni da je $2+2=4$, a ako se nekome sviđa da je 3 ili 5, onda će svakako doći do svađe i razjedinjenja.

Rimokatoličkoj crkvi je bilo potrebno tri veka da Kopernikova dela skine sa "Index-a". Čekala je da je ceo svet zbog toga ismeva, kroz više generacija ismeva, pa je tek onda to uradila. Koliko će vekova još biti potrebno da prebroji blaženstva iz evanđelja po Mateju? Na to izgleda nasedaju i luteranci, jer je i u nemačkom prevodu[15] samo prvih osam odštampano kurzivom, a deveto običnim slovima, te se time daje sugestija kao da je ono samo neko ponavljanje ili utvrđivanje prethodnoga. U srpskim prevodima Vuka Stef. Karadžića[16] i Emilijana Čarnića,[17] a i u prevodu na engleski[18] jasno je istaknuto da se radi o devet blaženstava.

Toj neistini o broju blaženstava podignut je i veličanstveni spomenik na Gori Blaženstava kod Kapernauma nedaleko od Galilejskog jezera. Tu je u sklopu franjevačkog manastira izgrađena 1937. crkva Besede na Gori sa osmougaonom osnovom, u kojoj se nalaze na svakom od osam prozora počeci tekstova po jednog blaženstva.[19]

U to sam se i ja lično uverio kad sam krajem oktobra 2007. bio u Izraelu sa svojom suprugom Olgicom. Tom prilikom sam video i druge izmišljotine, za koje su podignuti divni hramovi. Najdrastičnija je "stena sa koje se Hristos vazneo na nebo i na kojoj su ostali otisci njegovih stopala"! I tu je podignuta lepa kapela u Jerusalimu. Ignacije je sa 32 godine[20] video taj kamen i pitao se "kamo je bilo usmjereno lijevo Isusovo stopalo, a kamo desno".[21] Tako je čvrsta bila njegova vera u ono što su mu franjevci rekli!

Tu su takođe i dva groba u koje je bilo položeno Hristovo telo - protestanti su se tek docnije u tome priključili, pa su drugi grob otkrili tek 1883.[22]

U Jerusalimu je i jedan grob Marije, a u Efesu drugi. U Kapernaumu se pretpostavlja da su otkrili kuću Simona Petra - to mu je možda bila druga rezidencija, jer je inače iz grada Vitsaide (Jn.l.44). I tako dalje. Sem toga, u hramovima se prodaju sveće, krstići i drugo po višestruko većim cenama nego na ulici - jer su "osvećene".

Protiv trgovine u hramu izjasnio se i Ignacije.[23] A kakav stav danas zauzima njegova "Družba Isusova" prema toj trgovini i tom - moglo bi se nazvati - kleroturizmu? To pitanje se postavlja naravno i drugim hrišćanskim zajednicama, ali ja ovde pišem samo o jezuitizmu, ne uzimajući u obzir i druge, iako bi o tome trebalo da razmišljaju svi ljudi, ljudi svih veroispovesti.

Ovo pitanje je vrlo, vrlo ozbiljno! Traženje - i izmišljanje - materijalnih dokaza o Hristu i njegovom boravku u ljudskom telu, te traženje i zaposedanje beznačajnih materijalnih tragova koje je on eventualno ostavljao za sobom jeste jedan od najvećih napada na hrišćanstvo. Time se odvraća pažnja od Hristovog kosmičkog uticaja i od njegovog delovanja na čitavom razvoju Zemlje, kao i na spasavanju ljudskih duša, jer

"... što tražite živoga među mrtvima?" (Lk.24.5). To je posledica dubokog pada u materijalizam. A kad se uz to još i laže? Ko je duh laži? Odgovor daje Jovan (Jn.8.44). A

"Nijedan sluga ne može da služi dva gospodara ... Ne možete da služite Bogu i Mamonu." (Lk.16.13)

To je Isus rekao srebroljubcima.

Kako se jezuiti protiv ovoga bore? Ignacije je to pitanje novca vrlo snažno doživljavao, te je svim silama nastojao da se tome suprotstavlja siromaštvom. On izričito kaže za onoga ko je za to sposoban da vrši ostala djela ljubavi ... potpuno besplotno i ne

primajući nikakve nagrade za svoj trud...".[24] On opširnije govori posebno "O siromaštvu";[25] takođe to ističe i na drugim mestima. Ignacije vrlo snažno doživljuje tog boga Mamona odnosno njegovo dejstvo i moć. Međutim, nije dovoljno samo lično opredeljenje za življenje u siromaštvu. Ono što je važnije, to je: **Ne služiti Mamonu time što će se njegovim sredstvima uticati na druge ljude i na njihovu slobodu!**

Da li o tome razmišljaju ljudi koji Mamonovim sredstvima plaćaju rad svojih bližnjih i novcem njima vladaju? Naravno - ne! Inače bi se dopustilo da se bar negde otpočne sa uvođenjem tročlanog društvenog uređenja. A članovi Družbe Isusove - naravno i drugi - neka se propitaju o tome kakvu ulogu oni imaju u suprotstavljanju tom uvođenju tročlanog društvenog uređenja, kakvo je predložio Rudolf Štajner još pre devedeset godina i kakve su posledice zbog toga neprihvatanja nastale u čovečanstvu. Ignacije se - možda na ne dovoljno razuman način, jer za vreme tog njegovog života to još nije moglo da se tako rešava - ali Ignacije se ipak vrlo snažno borio protiv Mamona, vrlo snažno je osećao njegovu moć, pa je možda i zbog toga išao u drugu krajnost: bežanjem od Mamona (ili Ahrimana) pao je u vlast Lucifera. A ni Ahrimanova druga zavodjenja nije Ignacije prepoznavao, nije imao ili nije primenjivao na to zdrav razum i osećaj za istinu. Međutim, ako je Ignacije sada inkarniran, on se sigurno svim raspoloživim svojim silama bori za to tročlano društveno uređenje. A šta rade njegovi sledbenici?

Vaskrslog Isusa i oni koji su do pre nekoliko dana boravili s njim ne prepoznaju odmah (Jn.20.14, Lk.24.16 i 37, Mk.16.12), jer ga ne sagledavaju u fizičkom obličju, već onako kako ga je docnije sagledao i Pavle, a kako će ga i u novija vremena sagledati sve više ljudi - onih kojima je to dano. Ni zatvorena vrata nisu mogla da budu prepreka za dolazak Isusa u takvom obličju (Jn.20.19), pa u takvom obličju nije mogao ostaviti ni tragove stopala na steni.

Stena je podložna prirodnim zakonima kojima vlada onaj duh, koji je kušajući Isusa rekao: "ako si Sin Božiji, reci da ovo kamenje hlebovi postanu" (Mt.4.3 i Lk.4.3). Taj duh - Mamon ili u antropozofskoj nauci nazvan "Ahriman" - izražava se i u novcu, koji čovek mora da stiče da bi se prehranio. Kleroturizam i uopšte klerotrgovina jeste podleganje njegovim kušanjima.

"Isus odgovori: moje carstvo nije od ovoga sveta; kad bi moje carstvo bilo od ovoga sveta, moji vojnici bi se borili, da ne budem predan Judejima; ovako, moje carstvo nije odavde." (Jn.18.36)

Carstvo od ovoga sveta je još uvek Ahrimanovo, ne Hristovo. Ahriman je zakoniti gospodar materijalnih zakona[26] i sa njim se mora računati u ovom životu na Zemlji. Ali grabiti novac više nego što je potrebno da bi čovek opstao u životu na zemlji ili imati, težiti i vojevati za vlast na ovom svetu, to znači ovom bogu služiti.

* * * * *

Ovde se mora rasčistiti i pojam "monoteističkih religija", kojim je uobičajeno da se definišu Jevrejstvo, Hrišćanstvo i Islam. U svetim spisima sve tri ove religije i poimence se pominju razni bogovi (kao i Mamon), te je besmisleno tvrditi da ove religije negiraju postojanje raznih, neprojenih bogova. To negiranje je Mamonova inspiracija, jer on lakše ovladava ljudskim dušama kad one ne znaju za njegovo postojanje. A već i u Drugoj knjizi Mojsijevoj stoji da Bog koji ga je izveo iz Egipta traži da Mojsije sem njega ne prima druge bogove (2.Moj.20.2-3) - ne kaže da oni ne postoje, već da njima ne služi. A i Isus ukazuje na reči iz Zakona "Ja rekoh: bogovi ste" (Jn. 10.34), koje se pominju i u Psalmu 82, u kojem se kaže i da je jedan bog sudija među bogovima. A i u molitvi on kaže:

"A ovo je večni život, da poznaju tebe, jedinoga pravoga Boga, i Isusa Hrista koga si poslao." (Jn. 17.3)

A mogu se takođe i hijerarhije koje opisuje Dionisije Areopagit uporediti i sa bogovima grčkim ili rimskim itd. Koga je prvog Mamon nadahnuo da proglasi da su te tri religije monoteističke, meni nije poznato. I to bi neki od jezuita pre mogli da otkriju i da obelodane.

Taj "monoteizam" je inače pre neka politička nego verska odrednica. I himne raznih država se obraćaju svaka nekom svom nižem bogu, ne onom koji je sudija među njima. Otuda i ratovi, a otuda i zaklinjanje na vernost tim nižim bogovima, na koju svi vlastodršci polažu veliku pažnju, pa se tome i hrišćanski sveštenici potčinjavaju i u tome saraduju uprkos tome što Isus na Gori posle blaženstava izričito kaže "ne kunite se nikako" i "ljubite neprijatelje svoje" (Mt.5.34 i 44). Na to upućuje i Jakov i opominje "da ne padnete pod sud" (Jk.5.12) - pod sud "sudije među bogovima".

Oni koji se tih reči ne pridržavaju sigurno nisu Hristovi sledbenici, a još manje zastupnici, nego privrženici nekog boga koji je u opoziciji prema Hristu, pa makar bio i na vrlo visokom rangu u hijerarhiji duhovnih bića odnosno bogova. Ima naravno i drugih pokazatelja, po kojima se vidi privrženost Hristu i sledovanje

njegovim impulsima. Ali čovek koji bi sve drugo ispunio, a ovo ne - taj svakako nije primio Hrista u sebe. "Ne kunite se nikako!".

Svakako da su svi bogovi - uključujući i ljude - na različitim stupnjevima savršenstava i razvoja i imaju različite uloge u svetu. Onaj ko se uzdigao na viši stepen, uzdigao se zahvaljujući tome što su drugi zaostali na nižem. To priznaje i na to ukazuje Isus Hristos kad pere noge svojim učenicima:

"Zatim nasu vode u lavor, pa poče prati noge učenicima i brisati ubrusom kojim je bio opasan. Tako dođe do Simona Petra ..."
(Jn. 13.5-6)

Ignacije ovo izokreće i kaže: "Oprao je noge svojim učenicima, pa i Judi, počevši od svetog Petra, ...".[27] Zašto? Ignacije izokreće i smisao reči iz evanđelja po Jovanu, na koje se on sam poziva, a u kojima stoji da je Andreja doveo Petra Isusu (Jn. 1.40-42) - mada se malo ograđuje rečima "Čini se...".[28] U svakom slučaju on o sv. Petru mnogo ne govori, mada na početku svog života sam kaže da "je oduvijek gajio posebnu pobožnost prema sv. Petru".[29] Ignacije Petra pominje samo nekoliko puta i to ne da istakne njegove zasluge i dela, nego samo da ukaže na Isusovu naklonost prema njemu,[30] da ga posebno ceni.

U "Delima apostolskim" - čak i ovako skraćenim, kako se objavljuju - opisana su mnoga značajna dela Petrova, ali u Judeji, ne u Rimu. Međutim, Ignacije na više mesta pominje da se treba posvetiti "Kristu ... i njegovu pravom i zakonitom Zamjeniku na zemlji",[31] "rimskom Velikosvećeniku kao glavi i namjesniku Isusa Krista"[32] - što se odnosi na Pavla III i naslednike, "Vrhovnom namjesniku Krista".[33] Sam Petar se nigde ne pominje kao namesnik Hristov ili nešto slično. Uprkos tome, franjevci su početkom četrdesetih godina XX veka pored Galilejskog jezera podigli ne veliki, ali lep hram Prvenaštvu (primatu) Petrovom, kojim je obuhvaćena stena "Mensa Christi", na kojoj je navodno Isus Petru poverio da bude glava crkve.[34]

Zašto Ignacije nedovoljno govori o Petru? Za mene, koji sam vrlo daleko od toga da dajem neke rangove kod apostola, Petar je svakako jedna izvanredno velika individualnost, čije delovanje ja mogu samo malo da naslućujem. Međutim, on je delovao u glavnom u Judeji i "među obrezanima" (Gal.2.8), a u Rimu po svoj prilici nikad nije ni bio. To se može zaključiti pored ostalog i iz spisa jedinog Petrovog (oko 10 do 67?) savremenog istoričara Tacita (oko 55 do 120). On - koji živi u Rimu - kaže da "negde postoji neka udaljena prljava ulica, da tu živi neka naročita sekta, da su to

užasni ljudi i da među njima živi neki užasan duh, a koji sebe naziva Isus iz Nazareta i propoveda ljudima svašta, što ih podstiče na sva moguća rđava dela." [35] To je jedini istorijski pomen o Isusu iz I veka - oko 100 godina posle događaja u Palestini. Tacit ništa ne zna ni o Pavlovom delovanju u Rimu, a da je Petar spektakularno naglavačke obešen na za to specijalno napravljen krst, on bi to još i kao dečak čuo i zapamtio. Rimski dželati i da pitaju, akamoli da poštuju poslednju želju nekog nerimskog ribara! Takva se priča, međutim, vekovima priča! Od kad? Sem toga, takvo razapinjanje bi značilo da je Petrovo delovanje u Rimu bilo vrlo snažno - čak i na njegove protivnike, a Tacit o tome ništa ne zna i govori samo o Isusu koji "tamo negde" još uvek deluje; Petar za njega ne postoji, iako mu je bio savremenik i navodno neko vreme živeo u Rimu pored njega.

Zbog čega Ignacije zanemaruje Petra, a ističe pape kao namesnike Isusa Hrista? I šta znači to namesništvo, kad sam Isus Hristos nikoga za to ne određuje? Čak ni reči koje on s krsta upućuje majci i učeniku ne mogu se protumačiti tako da on Jovana određuje kao svog namesnika, već samo da se stara o Mariji (Jn. 19.26-27).

Kao prvi "namesnik" ili "zastupnik" Hristov na Zemlji proglašen je ili je sam sebe proglasio Grgur VII (1073-1085), sveti Grgur VII. [36] Pre njega su pape bile "namesnici Petrovi".

Taj izraz "namesnik Hristov" mnogi sigurno osećaju kao bogohulan. Jovan Krstitelj kaže da onaj "za mnom dolazi, kome ja nisam dostojan da odrešim remen na njegovoj obući" (Jn. 1.27). A Isus Hristos za njega kaže: "među rođenima od žena nije se javio veći od Jovana Krstitelja" (Mt. 11.11). Da li se Grgur VII i njegovi sledbenici pojavljuju kao veći od Jovana Krstitelja, pa mogu da budu čak i Hristovi namesnici? I to u carstvu koje nije njegovo? To je gordost zbog koje bi se mnogi pravi svetitelji užasno postideli.

No, ako to i ne bismo uzeli u obzir - da li je Ignacije znao da je sveti Grgur VII imao možda najuticajniji falsifikatorski ured u istoriji sveta, koji su vodili nećak pape Aleksandra II (1061-1073) Anselm de Lucca, kardinal Deusdedit, pa kardinal Gregor de Pavia? [37] Ako je takav svetac prvi uzeo ili dobio titulu namesnika ili zamenika Hristova, nju on svakako nije dobio od Hrista, koji je duh istine - mogao ju je dobiti samo od duha laži.

Ignacije možda nije znao za falsifikate Grgura VII, pa ni za one pre ni posle njega; možda ih je smatrao autentičnim. Međutim, iako je bio mali - rođen je 1491. - za vreme pontifikata Aleksandra VI Bordžije (1492-1503), mogao je u zrelijim godinama da sluša o

njegovom ponašanju. Takođe i o Juliju II (1503-1513). No sasvim sigurno je već kao dovoljno zreo slušao o Lavu X (1513-1521). On sam kaže da "je oduvijek bio odan čitanju knjiga svjetovnog sadržaja, najčešće viteških romana" i da je takve knjige tražio još prilikom oporavljanja od zadobijene rane, dakle kad je imao trideset godina[38] i da je još i tad želeo "da nastavi svjetovnu karijeru,[39] te da su ga u razmišljanjima "prekidale druge stvari i svjetovne misli".[40] To znači da do smrti Lava X on nije kroz život prolazio nezainteresovan za ono što se u svetu događa, te je morao i o tim papama slušati.

Ignacije dalje za sebe govori da je 1522. godine bio "Božiji vitez",[41] a da je od 1522. do 1523. bio u "Božijoj školi".[42] Za ovakvo izražavanje bi mnogi rekli da je bogohulno, a ja ću ovde reći samo da je to izraz užasne gordosti, gordosti koja vodi u zanesenost, u opijenost koja pomućuje razum i svest. A zatim "je pod punim dnevnim svjetlom primjećivao nešto kraj sebe".[43] To gledanje kraj sebe znači da je imao vizije - ne neko imaginativno duhovno gledanje. Takve vizije ne odgovaraju nikakvoj stvarnosti, one su posledica nečeg bolesnog u čovečijem organizmu. Kod Ignacija je to po svoj prilici posledica teške rane koju je zadobio 20.5.1521. pri opsadi Pamplone - jedva je ostao živ - posle čega je doživeo "obraćenje"[44] - praćeno gordošću! Takve vizije mogu biti i vrlo prijatne, te ih mnogi ljudi i veštački izazivaju raznim drogama, a kod nekih dolaze usled urođene slabosti organizma, a kod nekih kad tu slabost organizma svojevolljno izazivaju ili vrše posebne napore, kad se na to posebno snažno koncentrišu. Ignacije govori o takvim koncentracijama i naporima posle kojih "su mu dolazila velika prosvetljenja".[45] Ja ću i ovde da istaknem: prosvetljenja natopljena gordošću - ne skromnošću!

U svakom slučaju, preko vizija se ne dolazi do neke više duhovne stvarnosti, do istinskog saznanja o tome šta se u tim vizijama pokazuje, pa se i Ignacije pita da li ta prosvetljenja dolaze "od dobroga duha".[46] Vizije u stvari oslikavaju unutrašnje procese u čoveku - duševne i telesne.

Iako nas obična čula često mogu prevariti, mi ipak pomoću njih dobijamo izvesne opažaje spolja, a za koje mišljenjem tražimo i često i nalazimo njima odgovarajuće pojmove iznutra. Na taj način saznajemo mi stvarnost. Da li je Ignacije posle obraćenja suviše zanemarivao ono što se njegovim običnim čulima pruža i usredsredio

se više na svoje vizije, vizije koje su mu zamagljivale stvarnost? I koje su možda odraz njegovih želja i fantazije? Da li je on zbog toga potpuno zanemario, pa i izbrisao to što je slušao o razvratu i ubistvima koja su vršili papa Aleksandar VI i njegova deca? Da li mu se posebno dopalo to što je Julije II bio više ratnik, koji je i kao papa oblačio ratnu opremu i jurišao pri svojem vojevanju protiv Francuza, što je bio više ratnik nego sveštenik, a da ne pominjemo i ženskaroš? Vitezu kakav je bio Ignacije to je moglo imponovati. A je li moguće da Ignacije nije znao da je Lav X homoseksualac i da je zbog svoje raskalašnosti prodavao kardinalske i druge položaje i oprostajnice grehova, jer mu javne kuće nisu donosile dovoljno prihoda, a protiv čega se Luter pobunio?[47] Da li se i Ignacije slagao s tim da su i te pape bile "namesnici Hristovi" i t.sl.? Ili i tu treba verovati u neko otajstvo, da nisu i takvi ljudi nepogrešivi u vođenju čovečanstva - kako je to prvo rekao sveti Grgur VII, a o tome dogmu doneo Pije IX 1870. godine?

Naravno da je sasvim moguće da i jedan razvratnik bude u jednom trenutku oruđe nekih viših duhovnih moći i da se preko njega i nešto dobro ostvari. Ali volja takvog oruđa je upotrebljena tada kao i volja one Ignacijeve mazge iz Montserrat-a. Ako to nije svesna odluka slobodne volje, onda takav posrednik ne može da bude namesnik, jer bi to značilo isto kao kad bi se za čekić reklo da je namesnik onoga čija se ruka njime služi. Namesnik može biti samo onaj ko u punoj svesti, razumski, misaonim odlukama - u mišljenju smo jedino potpuno budni - zastupa interese nekoga ko je ili odsutan ili nepunoletan ili malouman ili bolestan i time ometen u radu. Ako neko smatra da može biti namesnik Hristov, to znači da on ne nalazi Hrista u sebi, a takođe ni u drugima:

"Isus odgovori i reče mu: ako me ko ljubi, držaće moju reč, pa će ga ljubiti moj Otac, i doći ćemo k njemu, i nastanićemo se kod njega." (Jn. 14.23).

Iz ovoga izlazi da bi namesnik zbog odsutnosti Hristove mogao biti samo onaj ko njega ne ljubi i ne drži njegovu reč, pa se Hristos nije kod njega nastanio. O nepunoletnosti, maloumnosti i bolesti Hristovoj mislim da ni Grgur VII ne bi govorio. Sem toga, takav namesnik Hristov bi mogao biti samo u nekom carstvu koje Hristu ne pripada, iz kojeg je on izgonjen, u kojem on sam ništa ne može da učestvuje, pa je to preneo na nekog namesnika da u njegovo ime radi! Dakle, onaj ko ne ljubi Hrista i ne drži njegovu reč namesnik je u nekom carstvu iz kojeg je Hristos proteran, te on sad zastupa

njegova prava! Da li bi se to moglo uklopiti i u Rimsko pravo? I ko je taj ko postavlja takve namesnike? Hristos sigurno ne! Čija su oruđa onda takvi "namesnici"?

Sem toga, ako takvo neko oruđe može da izvršava eventualno i tipično svete i tipično perverzne radnje - kako možemo razlikovati njegove postupke koji nisu tako sasvim tipički izraženi? Pa da ih prihvatamo ili odbijamo, da im se povinujemo ili usprotivimo? Da li po tome što se takav čovek u neku posebnu odoru obukao i stao na neko određeno mesto, recimo za katedru? Pa i ta odeća i katedra jesu čisto Ahrimanove varke! Ili time što su kod ljudi njegovo ponašanje i govor izazvali oduševljenje i prijatnost? To su opet ne Ahrimanove nego Luciferove varke! Ne treba se u tome zavaravati i bez budnog mišljenja se predavati nekoj nesvesnoj ili nepoznatoj volji. Ne treba odluku svoje volje prepustiti nekoj mazgi, kao što je to učinio Ignacije pri kolebanju da li da ubije onog Maura ili ne.[48]

* * * * *

Kako je Ignacije "tek 1553. počeo pripovedati svoj životni put",[49] dakle trideset godina posle svojih događaja "U Božijoj školi" u Mantresi (1522-1523), on je tad mogao pomenuti samo ono što mu se najdublje urezalo u dušu. On tu pominje da "njegov je um bio uzdignut iznad sebe tako da je vidio Presveto Trojstvo u obliku triju tipki na orguljama.[50] Zatim, "da vidi nešto bijelo i sjajno iz čega su dopirale neke zrake, i od čega je Bog načinio svjetlo".[51] Zatim, "nešto nalik bijelim zrakama koje su dopirale iz visine.[52] Dalje, "da je vidio jednu priliku koja je izgledala kao neko bijelo sjajno tijelo, ni preveliko ni premaleno, ali nije razlikovao duhove" i to "mnogo puta", pa "i našu Gospu na sličan način".[53] On zatim govori o prosvetljenju bez viđenja, pri kojem "je samo shvatio načela duhovnog života i stvari vjere i učenosti", da su pojedinosti bile brojne i "da je njegovo razumijevanje imalo silnu jasnoću", te "da je tom prigodom primio više nego u sve ostale šezdeset dvije godine života".[54] "Nakon toga prosvjetljenja", javilo mu se ono viđenje "sa mnoštvom očiju na sebi", a "koje mu se ranije često javljalo". "Došlo je do posve jasne spoznaje, uz koju je volja posve pristajala, da se radilo o sotonu", a to se i "kasnije pojavljivalo kroz dugo vrijeme".[55] Tu u Manresi "žestoka groznica ga je dovela na rub smrti, pa je mislio da će ispustiti dušu",[56] a u toku zime "žestoka bolest".[57]

Svi ovi kratki opisi ukazuju na to da je Ignacije stalno dobijao vrlo snažne vizije, a jednom i ono prosvetljenje "bez viđenja". One su bile tako snažne da su kod njega sasvim potisnule zdravo rasuđivanje o njima. Na primer, sagledavanje Presvetog Trojstva. To ispada kao kad bi jedna ćelijica u čovekovom organizmu - pa makar i krvno zrnce koje putuje kroz ceo krvotok - mogla da sagleda čitav organizam, pa čak i kad bi se izvadila iznad njega. Pa i to bi još bilo mnogo verovatnije nego mogućnost da čovek sagleda Presveto Trojstvo, koje je i bezvremensko i bezprostorno i nikako se ne bi moglo uporediti sa tipkama na orguljama. Nesrećnog Ignacija nije podstakla na razmišljanje o njegovim prosvetljenjima čak ni ona jasna spoznaja o sotonu. A kako je u toj jasnoj spoznaji "volja posve pristajala?"

Spoznaja je ta koja se stiće mišljenjem, a samo u mišljenju je čovek potpuno budan. U osećanju je čovek u stanju kao kad sanja, a u volji kao kad spava bez snova - dakle nesvestan. Prema samom Ignaciju ispalo bi da on možda nesvesno doživljuje sotonu. S druge strane, ako mu je uz spoznaju volja posve pristajala, to bi značilo da mu se volja spojila sa čistim mišljenjem, a to bi upućivalo na intuitivno saznavanje, saznavanje u kojem nema obmana. Međutim, on ipak i dalje sistematski potiskuje svoju snagu rasuđivanja i radije verom prihvata ono što mu se iz njegovog bolesnog ili oslabljenog organizma i podsvesti izdiže i što doživljuje kao divne vizije. On ne nastoji na daljem razvoju tog stanja gde volja izražena u čistom mišljenju stiće saznanja.

O svom voljnom slabljenju svog organizma i sam Ignacije govori. On je živeo od prošnje i zanemarivao svoj izgled, a to je bilo vreme kad mu se pojavljivala prikaza u obliku "zmije prekrivene mnoštvom nekih predmeta koje su sjajile poput očiju" i koja mu je pričinjavala "zadovoljstvo i utjehu".[58] Tu prikazu on posle doživljuje sa drugim bojama kao sotonu jer "nema uobičajene lijepe boje".[59] Zašto to nije postaklo Ignacija da razumski proceni ili bar misaono da posumnja i u one ranije vizije koje su mu pričinjavale zadovoljstvo i utjehu? Da li on ni do tada nije čitao Pavlovu poslanicu Korinćanima:

"I nije čudo; jer i sam satana uzima vid svetlog anđela. Nije onda ništa veliko kad se i njegove sluge pretvaraju u sluge pravednosti; njihov svršetak biće po njihovim delima." (2 Kor. 11.14-15).

Ignacije govori dosta i o napastima koje su ga spopadale u tom asketskom životu.[60] Iako vrlo kratko opisane, čovek ostaje duboko potresen kad se u njih udubi.

Ignacije na samom početku svoje autobiografije kaže da je "bio odan taštinama svijeta", te "pun velike i isprazne želje da stekne slavu". On dalje kaže da je na njegovo navaljivanje zapovednik tvrđave Pamplone odbio predaju Francuzima "protivno mišljenju svih drugih vitezova", "jer im je bilo očito da ne mogu pružiti uspješan otpor". Kad ga je topovski "hitac pogodio u desnu nogu", "ostali su se predali Francuzima".[61]

"Sv. Ignacije je tek 1553. počeo pripovijedati svoj životni put, ali je to učinio u trećem licu", a završio ga je 1555, dakle pred svoju smrt 1556. To se odnosi na njegov život od 1521. do 1538.[62] Ovde pada u oči da "Ignacije pripovijeda svoje uspomene"[63] posle drugog prekida zasedanja Tridentskog koncila. Prvo zasedanje ovog koncila bilo je između 13.12.1545. i 11.3.1547, drugo između 1.5.1551 i 28.4.1552, a treće posle Ignacijevе smrti, između 18.1.1562 do 4.12.1563.[64] Da li je to slučajno?

Sam taj Ignacijev način opisivanja u trećem licu odgovarao bi jednoj od vežbi koju preporučuje Rudolf Štajner: posmatranje nekadašnjih doživljaja svoje ličnosti i sebe kao doživljaja nekog stranca, kao da se to radilo o nekom drugom. Da li je i Ignacije došao do toga da je to važna vežba za duhovno školovanje - to meni nije poznato. I to bi pre mogao istražiti neki od jezuita. U svakom slučaju to ukazuje na Ignacijevu nastrojenje da objektivno opiše šta se s njegovom ličnošću događalo. No jedno je objektivno sagledavanje i opisivanje nečega a drugo je istinsko tumačenje i znanje o tome šta je to što se opažalo. Mi tačno možemo da opišemo kako izgleda nešto što vidimo u daljini ili u sumraku, te da zaključimo da to tu neki čovek sedi na steni, a kad se tome približimo da utvrdimo da je to žbun. Utoliko pre kod vizija, pa čak i kod imaginacija čovek može da ima objektivno sagledavanje slika, ali da ih pogrešno tumači, da ne zna da li pred sobom ima neko istinsko duhovno biće ili neki sopstveni proizvod koji mu se kao neko objektivno duhovno biće pojavljuje:

"Može čovek na primier imati skrivene sklonosti, koje ne dolaze do izražaja u životu zbog vaspitanja i karaktera; na duhovno-duševni svet one deluju; a ovaj dobija osobeno obojenje preko čitavog bića čovekovog, bez obzira koliko on o ovom biću sam zna ili ne zna."[65]

Ako stvarno želimo da budemo sigurni u svojim zaključcima o nekoj pojavi koju opažamo, mi moramo svojim mišljenjem da pokrenemo i volju da to na odgovarajući način ispitamo. Samo prepuštanje mišljenjem neprožetoj volji da nas dovede do saznanja istine nije dovoljno, jer nas ona može dovesti do još veće zablude. Na primeru onoga žbuna - sama nesvesna volja nas može navesti da se od njega još više udaljimo ili da ga izdaleka zaobiđemo, a ne da mu se približimo.

Ovde treba takođe naglasiti da volja koja nije prožeta našim sopstvenim čistim mišljenjem u stvari i nije naša volja, te da se o takvoj volji ne može govoriti ni da li je slobodna ili ne. Takva volja koja deluje u ili preko naše telesne organizacije jeste slična onoj koja deluje u satnom mehanizmu ili u nekom drugom automatu.

Ignacije je nedovoljno upotrebljavao svoje mišljenje za proveravanje onoga u šta veruje, jer je to primio iz autoriteta katoličke crkve, a nije ga upotrebljavao ni za ono što on sam treba da čini. Pa i u tim svojim kasnijim kazivanjima on ne govori da li je takav njegov stav bio ispravan i da li je "taj vitez" ili "hodočasnik" ispravno u raznim situacijama postupao. Naravno da je razlog za to po svoj prilici bio samo to Ignacijevu nastojanje na objektivnim opisivanjima, koja bi svakako bila pomućena unošenjem nekog moralisanja, te i ja ovo navodim samo kao konstataciju činjenice, a ne zato što bih smatrao da je on to drukčije trebalo da pripoveda.

On o svemu tome govori - može se reći - sa nekog fatalističkog stanovišta, te da taj "Božji vitez" često u sudbonosnim trenucima nije radio po svojoj volji, nego da ga je na to navodila neka druga volja, kojoj je bio potčinjen i predan, on u svemu tome oseća i delovanje sudbine ili karme. Toj drugoj volji su se preko njegove neosvešćene volje pokorili i njegovi saborci u Pamploni. Tek kad mu je Ahriman topovskim đuletom polomio kosti, on se malo trgao od uticaja Lucifera, koji ga je podsticao na ludu hrabrost, te je osetio da postoji i još jedan moćan bog.

To trajno oštećenje noge njemu je verovatno došlo kao pomoć iz duhovnog sveta, zato što možda još kao dečak od osam ili devet godina nije primio potrebne i odgovarajuće moralne impulse. I to je nešto, u šta se ja ovde ne mogu upuštati, pogotovu što ne raspoložem nikakvim podacima o njegovom ranijem životu.

* * * * *

Ovde treba napomenuti da je u Ignacijevu vreme bilo vrlo, vrlo malo ljudi koji su nešto znali i mogli da prave razliku između ona dva zavodnika čovekova. Dok Ahriman čoveku stvara iluziju da ne postoji ništa duhovno, već samo svet koji se čulima može opažati i time ga vezuje za materiju, Lucifer ga mami da život na Zemlji potpuno prezre i da stupi u njegovo duhovno carstvo, ne u Hristovo carstvo istine, nego u njegovo carstvo mašte. No ni Ahriman ni Lucifer sami po sebi nisu nikakvo zlo. Zlo je samo ako čovek iz svoje slobode njihove snage i ono što iz njih proizilazi upotrebi na pogrešan način i tamo gde im nije mesto. Pa i vatru čovek može da upotrebi i da bi skuvao ručak za svoje bližnje, a i da im zapali kuću, a ona sama po sebi nije ni dobro ni zlo. Od Lucifera dobijenu maštovitost i oduševljenje čovek može da upotrebi za stvaranje umetničkog dela i predano pomaganje bližnjima, a može i za osvajačke pohode i za izmišljanje sredstava za što efikasnije ubijanje. A Ahrimanov svet iluzija može čovek da iskoristi za izoštravanje svog zdravog razuma i ostvarivanje svoje slobode, a može i za neumereno zadovoljavanje svojih telesnih potreba, nagona i žudnji, a takođe i za uskraćivanja tuđih radi zadobijanja vlasti nad drugima.

Hristos je onaj "put" - kako je ovde u motu navedeno - koji snage i Lucifera i Ahrimana drži u ravnoteži i s ljubavlju ka dobru usmerava, i "istina" kojom se i ti drugi duhovi prepoznaju kao i sve drugo što postoji a onda i "život" za one koji su primili Hrista odnosno koji su iz svoje slobode odabrali da idu tim njegovim putem i da se ispunjavaju istinom. A Antihrist ili Sorat je onaj duh koji i snage Lucifera i snage Ahrimana usmerava u suprotnom pravcu - ne u Hristovom, te zavodi ljude da ih upotrebe na neispravan način i na pogrešnom mestu, navodi ljude da se pokoravaju nekoj otuđenoj i besvesnoj volji, da se predaju svojim nagonima, svojim strastima čulnosti i da zaborave duh, da potpuno srastu sa fizičkim, sa čulnošću Zemlje, pa time i da se vrate u životinjsku grupnost, da izgube svoje ja - a to je "druga smrt" (Ot.J.20. 14 i 21.8).

Pošto je čovečanstvo toliko palo u čulnost i izgubilo vezu sa duhovnim svetom da ono samo ne bi imalo snage da se iz toga izbavi, sišao je Hristos kao "Reč" kroz koju je sve postalo (Jn. 1. 1-5) - kao "Spasitelj" - u telo Isusa iz Nazareta, pa je svojom žrtvom na Golgoti svim ljudima bez razlike pružio mogućnost da se oslobode od svoje okorelosti u ja i egoizmu. Tom žrtvom je Hristos svakom čoveku dao impuls za uzdizanje u duhovni svet, mogućnost za svesnost u duhovnom svetu, svesnost i bez svesti upaljene na

materiji, te mogućnost da kao slobodno biće sa svojom sopstvenom slobodnom voljom razvija svoj etički individualizam oslobođen od nasleđa po krvi, te da pomoću svoje moralne fantazije ostvaruje svoje čoveštvo i zadoblje večni život. No, za razliku od zavodnika - Hristos ne vrši nikakvu prinudu niti mamljenje nego svakom čoveku ostavlja potpunu slobodu da sam izabere ili njegov put ili Antihristovu stranputicu, pri čemu ipak Hristova ljubav za ljude nikad i ničim neće biti umanjena. On izričito kaže:

"I dozvavši narod sa svojim učenicima reče im: ko hoće za mnom da pođe, neka se odrekne samoga sebe, pa neka ponese krst svoj i ide za mnom." (Mk.8.34)

* * * * *

Kao što je već rečeno, u Ignacijevu vreme je bilo vrlo malo ljudi koji su o tome nešto znali i umeli da razlikuju i te zavodničke duhove i njihove pomagače. Pogotovu što je još 869. godine rimokatolička crkva donela dogmu da čovek i nije nikakvo duhovno biće, nego da ima samo telo i dušu, u kojoj se samo manifestuju neke pojave slične duhu, a 1054. i konačnu dogmu o tome da Sveti Duh proizilazi "i iz Sina" - "filioque". Kad se uzme u obzir i bezbroj falsifikata koji su sa crkvenim autoritetom šireni i nametani čak i vrlo učenim vernicima, onda nije nikakvo čudo što je i Ignacije zaveden i uhvaćen da se sa svim fanatizmom bori za širenje Rimske imperije i njene aveti koja je uzimala razna obličja i imena - kako crkvena tako i državno-politička i privredna. Nesrećnom Ignaciju je na neki način sugerisano da ne sme da misli o onome što mu se iz crkvenih krugova saopštava, a još manje da sme po nekoj svojoj sopstvenoj volji da postupa i da to ispituje sopstvenom savešću, a za to bi morao upotrebiti mišljenje. To je on naravno pri osnivanju jezuitskog reda preneo i na druge.

Simptomatična za to je njegova ranije pomenuta "Rasprava sa Maurom", kad je imao 31 godinu. U putu za Montserrat s jednim Maurom došao je Ignacije "i na razgovor o Našoj Gospi. Maur je rekao kako mu se čini da je Djevica i mogla zanijeti bez muškarca, ali da nije mogla ostati djevicom u toku poroda." [66]

Pošto ga nije mogao ubediti, a Maur je svoju mazgu poterao brže i umakao:

"U njemu se pojavilo ogorčenje prema Mauru, a izgledalo je da je i on pogriješio zato što mu je dopustio da o Našoj Gospi govori onakve stvari, a bio je dužan braniti njezinu čast. Htio je da

pronađe Maura i da mu zbog onoga što je rekao dadne nekoliko udaraca bodežom." [67]

Onda je odlučio da na jednoj raskrsnici mazga sama krene ili putem ka selu, gde "će pronaći Maura i probosti ga" ili "glavnom cestom". No: "Gospodinu se svidjelo da mazga ne skrene na seosku cestu". [68]

Iz ovog kazivanja Ignacijevog izlazi sledeće. Prvo, njegova potpuna zbrka u mišljenju i zanesenost, kojom on - naravno nesvesno - spušta "Našu Gospu" na nivo neke njegove dame, kojoj je odan i čiju čast je kao vitez dužan da brani! I to kao "Božji vitez" - bodežom! Pri tome on uopšte ne razmišlja da bi ubijanjem Maura radi odbrane njezine časti on Našoj Gospi naneo najveći mogući bol. Tolika odanost Mariji, a toliko njeno unižavanje! Neki dobri duh ga je ipak preko volje mazge spasao od tog zločina. A to je sad ono drugo: Ignacije ne donosi odluku svojim mišljenjem, nego time što je svoju volju potčinio volji koja deluje preko volje mazge - bez obzira kako mi tu volju zamišljali!

Ovo nikako ne treba uzeti u nekom podsmešljivom smislu nego samo slikovito. Jer još od Srednjeg veka postoji običaj da čovek u nekoj posebnoj životnoj situaciji traži odgovor time što nasumce otvori Sveto Pismo i iz prve rečenice na koju mu padne oko traži razjašnjenje. Taj isti stav i način postoji i dan-danas u raznim vidovima. Tu bi spadalo i to što se sad radi izvlačenjem loza za lutriju ili u sportskim kladionicama. To sve možda i ima neko opravdanje. No bez obzira na to, ovaj stav Ignacijev ukazuje da se on plaši slobodne odluke svoje volje. On svim silama nastoji da od sebe načini neki moralni automat odnosno da se ne oslobađa od moralnog automatizma koji je u njega ugrađen nasledstvom, vaspitanjem i drugim, on ne nastoji da se od svega toga oslobodi i da tako postane slobodno biće. To je stav koji ima strahovite posledice. Šta više, Ignacije izričito i kaže, a to se navodi u poglavlju "Misli sv. Ignacija":

"Više treba ceniti odricanje vlastite volje nego uskršavanje mrtvih." [69]

Pitanje upotrebe volje je vrlo delikatno i mora se bliže izložiti. Takođe i pitanje šta je to "vlastita volja" i da li se nje uopšte može odreći? Ovaj iskaz Ignacijev sam sebi protivreči, kao i Ničeovo "Ništa nije istina" ili kasnije varijante "Sve je relativno", "Svako ima svoju istinu" itd. Te parole imaju isto toliko smisla kao kad se kaže "drveno gvožđe" ili "čoškasti krug". Odricanje je svakako jedan čin volje, pa se postavlja pitanje; da li se vlastitom voljom može odreći

vlastite volje? Jer to je isto kao i ono: "kako može satana da izgoni satanu?" (Mk.3.23). Međutim, to je jedna od 33 nabrojanih Ignacijevih misli, u kojima neke izričito daju uputstva kako i na šta treba usmeravati svoju volju, a neke makar samo posredno! A na jednom mestu on kaže:

"Sedamnaesto pravilo. Isto tako ne smijemo previše govoriti i isticati toliko milost da se ne izrodi u otrov koji će uništiti slobodu volje. Može se ipak raspravljati ... ali ... da to ne bude na štetu dobrim djelima i slobodnoj volji ili da se do njih ništa ne drži." [70]

To je velika Ignacijeva zbrka u mišljenju. Neko će možda reći da je to Ignacije samo u nekoj alegoriji iskazao, a što je drukčije mislio. No tu tek leži opasnost, jer razni ljudi mogu istu alegoriju na razne načine protumačiti, a sam Ignacije zahteva jedinstvenost u ponašanju, koja je nemoguća ako se ista stvar različito tumači:

"Tri su pouzdana znaka prave redovničke kuće: Točno držanje klauzure, čistoće i šutnje." [71]

I ovde se takođe može postaviti pitanje: Da li je to čin slobodne volje da se čovek odriče slobodne volje time što se tačno drži nekog propisa koji je neko drugi dao?

Zbog toga treba jasnije sagledati i shvatiti šta je to volja.

* * * * *

Volja se u čoveku manifestuje tako da je za čoveka u najvećoj meri nesvesna, nije mišljenjem osvešćena i sa mišljenjem stopljena. Nje čovek postaje svestan tek kad dobije predstavu o nekom njenom ispoljavanju, a sam proces njenog delovanja mu ipak ostaje nesvestan. Kad čovek pruži ruku da bi dohvatio neki predmet, on taj pokret opaža, ali ne opaža delovanje te volje koja je i kako pokrenula mišiće ruke. Čovek takođe ne opaža ni delovanje volje u njegovom organizmu kad vari hranu ili kad iz vazduha prima kiseonik ili pri lučenju žlezda ili pri pokretanju krvotoka, dakle uopšte pri izmeni materija. On je ne opaža niti njome svesno upravlja ni pri trzanju ruke kad se opeče. To su sve instinktivne voljne radnje vezane za čovekovu telesnu organizaciju i ustrojstvo, a kojih je čovek potpuno nesvestan i kojima ne može da upravlja sem u izvesnoj meri pomoću naročitog okultnog školovanja. U to bi spadale i voljne radnje, koje neki nazivaju slučajem, neki sudbinom ili karmom, kad nešto čoveka navede da zakorači tamo gde će ga neka nesreća pogoditi ili ga iz nepoznatih razloga zaustavi te tu nesreću izbegne.

Nešto svesnije su voljne radnje koje dolaze iz čovekovog nagona - iz životnih nagona, a njima čovek zbog toga donekle može i da upravlja. Kad je žedan, čovek ne mora da se napije vode iz prve bare nego može da se bar neko vreme uzdržava dok ne dođe do čistog izvora. Takođe može da uzdrži disanje da bi zaronio u vodu itd. Tim životnim nagonima čovek može da upravlja do izvesne mere, a u ekstremnim slučajevima oni će pokrenuti čovekovu volju čak i da se napije vode iz prljave bare. Ako tim nagonima može da upravlja, on uvek prvo mišljenjem stvori neku predstavu o tome šta će mu više prijati i kako će to ostvariti.

Zadovoljavanje životnih nagona izaziva osećaj prijatnosti, a nezadovoljavanje osećaj neprijatnosti, te su i to takođe pokretači čovekove volje - naravno podsvesni. Ako se u načinu i sredstvima za zadovoljavanje tih nagona toliko uživa da se upotrebljavaju i preko mere dovoljne za zadovoljavanje životnih potreba, onda se tu već radi o strastima koje se pokazuju u jednom višem članu čovekovog bića, u njegovom "duševnom telu" ili duši, a samim tim je tih strasti čovek svesniji, čovek može o njima da misli i više može da svojom voljom njih zadovoljava ili suzbija. U to bi onda spadalo i uzimanje supstancija koje nisu potrebne za održavanje čovečijeg organizma, kao na primer alkohol, duvan i drugo. Za razliku od životinja, čovek može imati i druge strasti kojima se svom svojom dušom odaje: umetnost, nauka, sportska nadmetanja, kockanje, zgrtanje novca, vladanje a i potčinjavanje drugima, osvetoljubivost i drugo. Te strasti su kod više razvijenih ljudi mnogobrojnije i oplemenjenije, te se obično i ne nazivaju strastima. Zato se u to može donekle ubrojati i borba za unapređenje kulture, uljudno ponašanje, dobročinstvo itd. - bez obzira kako to neko zamišlja. Za razliku od životinja čovek može imati i izvesna osećanja ili nastrojenja, koja ga mogu podsticati na izvesne samo donekle kontrolisane voljne radnje: stidljivost, gordost, saosećanje, kajanje, vernost, ljubav, osećaj dužnosti i drugo. Tu dakle čovek može više da upravlja svojom voljom, ali teško da može da zna, da je potpuno svestan razloga zašto tako nešto čini, jer to mogu biti posledice vaspitanja, podneblja, naroda u kojem je rođen i drugog. Zbog toga mnogi smatraju da čovek nema uopšte slobodnu volju, da se njemu samo čini da je sam iz svoje slobode odlučio da nešto u tom smislu radi. I to je u velikoj meri tačno.

Rudolf Štajner o tome kaže:

"Ne radi se o tome da li ja neku donetu odluku mogu da izvršim, nego kako ta odluka u meni nastaje.

Ono čime se čovek razlikuje od svih drugih organskih bića, zasniva se na njegovom razumskom mišljenju."[72]

U stvari - kako se iz gornjih opisa voljnih delatnosti vidi - čim se čovek uzdigne iz neposrednog zadovoljavanja čisto animalnih požuda, razlozi za pokretanje volje su uvek prožeti mislima, na primer o bistrom izvoru i drugom. Čovek mora imati predstavu o tome šta će uraditi, a tu predstavu može on sam svojim mišljenjem stvoriti samo na osnovu dosadašnjeg iskustva. Ukoliko tu predstavu njemu neko drugi daje i on je prisvaja kao podsticaj za pokretanje svoje volje, on je - bar u tom slučaju - samo njegovo oruđe, a ako se isključivo tom drugom pokorava on postaje njegov rob. A ako je još dao i zavet da će se nekom drugom redovno pokoravati, on postaje njegov robot; pogotovu ako još i svoje mišljenje isključi, svoje mišljenje stečeno na svom sopstvenom iskustvu, te prihvati mišljenje nekog drugog, mišljenje koje dolazi iz tuđeg iskustva. Međutim, po Ignaciju:

"Koji poglavarevu zapovijed izvršuju izvanjskim činom ali nerado i ne slažući se s njegovim mišljenjem, ti treba da se ubroje među robove najniže vrste."[73]

To je užasna tragika Ignacijeva!

Ovaj Ignacijev stav jeste u stvari potpuno razgrađivanje individualnosti i padanje u grupnost, u grupnost koju predvodi taj poglavar ili - :bolje - neko ko se tim poglavarom služi da preko njega vodi tu grupu, a taj neko je sam čulno neopažljiv i deluje preko autoriteta koji je on - to duhovno biće - dao tom poglavaru, a da sam poglavar toga nije ni svestan. Čovek postaje rob volje nekoga apsoluta - bez obzira kako ga on zamišljao i ko je u stvari taj apsolut, ako on sopstveno mišljenje ne upotrebljava za pokretanje svoje volje. Taj apsolut onda i u njegovim svesnijim i opažljivim radnjama deluje na isti način kao i ona volja delatna u čovekovim instinktima i nižim nagonima - pa će se čovek tad napiti vode čak i iz one prljave bare. Takav čovek postaje ili ostaje da bude samo jedan bezmoralni automat ili točkić u časovniku koji je neko nepoznati konstruisao i navio.

Opažaje koje čovek preko svojih čula prima spolja on svojim mišljenjem povezuje sa pojmovima koji mu dolaze iznutra i to je u stvari saznavanje stvarnosti. Pri tim opažanjima u čoveku nastaju i subjektivna osećanja prijatnosti ili neprijatnosti:

"Mišljenje i osećanje odgovaraju dvostrukoj prirodi našeg bića, koju smo već spomenuli. Mišljenje je element kojim učestvujemo u

opštem zbivanju svemira; osećanje je ono čime se možemo povlačiti u uskost sopstvenoga bića."

"Naše mišljenje vezuje nas sa svetom; naše osećanje vraća nas u nas same, ono tek nas čini individuum."^[74]

U osećanju imamo odnos objekta prema subjektu, a u volji individualni odnos sebe samih prema objektivnome. Ako čovek ne radi iz svoje sopstvene ljubavi prema tom činu, nego prema nekom moralnom propisu ili propisima koje mu drugi daje, on je tad samo neki moralni automat, gubi svoju individualnost. Volja koja kroz njega tad deluje slična je volji koja deluje u njegovim nagonima, a koje on nije dovoljno ili skoro nikako svestan. Potčinjavanje bilo kakvom autoritetu uz odbacivanje sopstvenog mišljenja zasnovanog na saznavanju dela stvarnosti stečenog preko sopstvenog ustrojstva i uz odbacivanje ljubavi prema činu koji smo sami izabrali - to je ropstvo najniže vrste! To je gubljenje individualnosti i vraćanje u grupnost, ali sad ne u grupnost svoje porodice, narodnosti, rase, pola, zatim države, religije, školovanja, pa i mesta i vremena u kojima živimo itd., nego u grupnost koja se stvara oko tog autoriteta, u grupnost u koju je i taj poglavar pao.

Iz onih prvih grupnosti se čovek postepeno izdvaja i individuališe, a prihvatanje i povinovanje bilo kakvom autoritetu jeste obrnuti proces: utapanje u neku neprirodno obrazovanu grupu i ponovno, sad malo drukčije dezindividualisanje. To je vraćanje u neko stanje slično onom prirodnom iz kojeg čovek izrasta i koje odbacuje primanjem Hrista prema motu datom za ovo poglavlje, slično ali ne isto. To je rađanje one zveri i spajanje s njom, a o kojoj Jovan kaže:

"I videh zver kako izlazi iz mora, koja je imala deset rogova i sedam glava, a na njenim rogovima deset kruna i na njenim glavama bogohulna imena." (Ot.Jn.13.1)

A malo zatim:

"Ako ko ima uho neka čuje. Ko u ropstvo vodi i sam će u ropstvo otići; ko bude mačem ubijao, mora i sam od mača da pogine. Ovde je istrajnost i vera svetih." (Ot.Jn.13.9-10)

Bogohulna imena su upisana, jer su takvi ljudi odbili da se razvijaju kao slobodna i individualna bića i da kao takva i oni učestvuju u stvaranju nečeg novog, novog iz sebe samih a ne da budu pretvoreni u oruđe neke grupe - "zveri".

Novo stvaraju ljudi koji su primili Hrista kao put, ispunili se delom kozmičke istine prema svojem individualnom ustrojstvu i iz tog saznavanja stvarnosti i u okviru njene zakonitosti stvaraju nešto

iz čiste ljubavi prema tome što ostvaruju; time sa Hristom vaskrsavaju i stiču život. Naravno da do toga oni tek treba da se probijaju tako, da iz čistog mišljenja, iz mišljenja koje oni sami iz svoje volje - koja se tad u stvari stapa sa čistim mišljenjem - da oni moraju prvo da žele, da iz tog čistog mišljenja koje nije vezano za čulnost, koje nije nikakav organski proizvod, koje to organsko potpuno potiskuje, da oni sami iz svoje fantazije prvo stvore predstavu o tome što će ostvariti. To je po božanskoj promisli opredeljenje čovekovo, to je smisao onoga:

"Ja rekoh: bogovi ste." (Jn. 10.34)

To podrazumeva da čovek mora upotrebljavati mišljenje, da svojim mišljenjem, koje je iz univerzalnog izdvojeno, na osnovu svojeg ustrojstva i svojih stečenih znanja i poznavanja istina stvori svojom maštom predstavu o tome šta on želi ostvariti, te da iz svoje ljubavi prema tom činu pokrene svoju volju - volju kao delatan element čistog mišljenja - i da on sam oseti radost kad to delo izvrši. To je stvaranje nečega novog. To je božansko stvaranje, stvaranje iz ničeg.

* * * * *

No, nesrećni Ignacije se svim silama bori protiv sopstvenog mišljenja, te u "Pravila da osjećamo s crkvom" pored ostalog kaže:

"Trinaesti pravilo. Da uvijek ostanemo pri istini, treba da za ono što nam se čini bijelim uvijek smatramo i vjerujemo da je crno ako tako izrekne crkveno poglavarstvo, u tvrdoj vjeri da je između Krista, našega Gospodina, Zaručnika, i sv. Crkve, Zaručnice njegove, isti Duh, koji nama ravna i upravlja na spasenje naših duša. Po istom, naime, Duhu i našem Gospodinu, koji je dao deset zapovijedi, upravlja se i ravna sveta naša mati Crkva." [75]

Međutim, pošto se odrekao mišljenja, prihvata se Ignacije slepe vere u ono što mu izrekne "crkveno poglavarstvo", verujući da preko tih ljudi govori uvek "isti Duh", a koji nadahnjuje uvek "na spasenje naših duša". Pri tome on čak ne sme ni da misli o tome da li se to sa Svetim Pismom slaže ili ne, te da eventualno - pošto više veruje crkvenom poglavarstvu - kaže da je Sveto Pismo pogrešno, čak i onako kako ga je preveo Hijeronim a i onakvo kako ga on nije preveo. Posebno da se raspravi sa Pavlovim poslanicama i da Pavla proglasi jeretikom, jer Pavle na primer, na suprot njemu i crkvenom poglavarstvu, kaže:

"Duhovni čovek pak rasuđuje o svemu, a njega niko ne prosuđuje." (1.Kor.2.15)

"Zašto da tada savest sudi mojoj slobodi?" (1.Kor. 10.29)

"Jer kao što u Adamu svi umiru, tako će u Hristu svi oživeti. Ali svaki u svom redu: kao prvenac Hristos, zatim oni koji Hristu pripadaju - prilikom njegovog dolaska, onda dolazi kraj, kad preda Carstvo Bogu i Ocu, kad uništi svako poglavarstvo, svaku vlast i silu." (1.Kor. 15.22-24)

"A svako neka ispituje svoje delo, ..." (Gal.6.4)

"... da Bog Gospoda našega Isusa Hrista, Otac slave, dade vama duha mudrosti i otkrivenja ... shodno delotvornosti njegove silne moći, čije je dejstvo pokazao na Hristu kada ga je vaskrsao iz mrtvih i posadio sebi s desne strane na nebesima, iznad svakog poglavarstva, i vlasti, i sile, i gospodstva, i nad svakim imenom koje se naziva ne samo na ovom svetu nego i u budućem. I sve je pokorio pod njegove noge, a njega je dao Crkvi za glavu više svega; ona je njegovo telo, punoća onoga koji sve ispunjava u svemu." (Ef. 1.15-23)

"Pazite da vas ko ne zarobi filozofijom i sujetnom prevarom po ljudskom predanju, po svetskim stihijama, a ne po Hristu. Jer u njemu telesno obitava sva punina Božanstva, a vi ste puni u njemu, koji je glava svakog poglavarstva i vlasti. ... oprostivši nam sve prestupe na taj način što je izbrisao obveznicu koja je svojim odredbama bila protiv vas i uklonio je prikovavši je na krst. On je razoružao poglavarstva i vlasti, javno ih osramotio i pobedio ih na njemu." (Kol.2.8-157)

Ja ovde prvenstveno navodim Pavla, jer je on u ukazivanju na zavodnike određeniji od evanđeljista i drugih. On vidi više grupa, više vrsta zavodnika. Pod poglavarstvima on podrazumeva ona bića koja Rudolf Štajner naziva luciferskim, pod vlastima ahrimanskim, a pod silama asuraskim. To su tri glavne grupe zavodnika koji na određene načine deluju na čoveka, ali Pavle Efescima ukazuje da ih ima još - teško je svima dati odgovarajuće ime; a teško je tome svemu tačno i dati neko ime, za sve te bogove "koji po prirodi to nisu" (Gal.4.8) - kako je to ranije navedeno.

Za razliku od evanđeljista, koji Hristov dolazak i delovanje u ljudskom telu opisuju inspirativno - mada sa raznih stanovišta - Pavle nastoji da to i razumski objasni, čak i za buduće naraštaje, da im bude jasno. A u tome treba baš i tražiti razlog zašto se iz izvesnih krugova - koji odbacuju mišljenje i priklanjaju se verovanju u ono što im njihova poglavarstva i vlasti govore - zašto se iz takvih krugova poslednjih decenija napada to kako ga oni zovu "Pavlovo

hrišćanstvo". Time se u stvari napada sam Hristos, a pod inspiracijom onih duhova koje Pavle označava kao sile.

U vezi sa ovim treba istaći da je ovaj moj stav u potpunoj saglasnosti s onim što je i Joseph Alois Ratzinger dan pre smrti Jovana Pavla II u svojoj "Adress on Christianity as the Religion according to Reason" naglasio;

"Od početka je hrišćanstvo sebe razumevalo kao religiju Logosa, kao religiju saglasnu s razumom..."

Pri tome dakle još kao prefekt Kongregacije za doktrinu vere, sadašnji papa Benedikt XVI istakao je:

"U tako potrebnom dijalogu između laika i katolika, mi katolici moramo vrlo brižljivo ostati verni ovom osnovnom pravcu: da živimo u veri koja dolazi od Logosa, od kreativnog razuma, a koja je zbog toga dakle otvorena za sve što je zaista racionalno." [76]

Ja bih ovde skrenuo pažnju i još na jednu finesu Ratzinger-ovog izražavanja, a s kojom se i ja slažem, iako bih se o tome drukčije izrazio. Hristov silazak u ljudsko telo dogodio se u vremenu kad je čovečanstvo prolazilo fazu razvoja razuma, pa je za takvo stanje razvoja i Pavle pisao. To je bila religija saglasna s razumom. Od XV veka je čovečanstvo ušlo u fazu razvoja svoje duše svesti. Tu sad dolazi do izražaja taj kreativni razum - kako se Ratzinger izražava. Nije više dovoljno da se ta misterija na Golgoti samo razumski prima, potrebno je da čovek iz tih saznanja i kreativno deluje u svetu. Duhovni svet se povukao i prepustio ljudima da sami sobom upravljaju i ne prema nikakvim tradicijama i šablonima. A tu je sada nastala i potreba da se laička usmerenost ka čulnom svetu i spoljašnjim naukama poveže sa onim što je još sačuvano kao verska znanja, a što se u stvari pretvorilo u čista verovanja - bez znanja. Treba naučno istraživati i duhovni svet i iz tih znanja crpsti impulse za ispravan rad i u čulnom svetu, za uređenje ispravnih međuljudskih odnosa, kreativnim razumom spasavati sadašnju kulturu od propasti.

Tome se suprotstavljaju izvesni krugovi i tajne ili polutajne organizacije koje su pored ostalog izmislile i "Pavlovo hrišćanstvo". Ko su i kakvi ti krugovi - to bi pre mogli da otkriju i obelodane neki članovi jezuitskog reda, jer lakše to mogu da utvrde nego ja. Međutim, ako bi Ignacije sada bio ponovo inkarniran, on bi sigurno imao isti stav kao i ja sada. A i on bi i taj zadatak članovima reda postavio.

Nekome se to može učiniti kao smela tvrdnja, ali ja smatram da imam dovoljno osnova da to tvrdim; i Ignacije je u međuvremenu

evoluirao i shvatio greške koje je nekad činio, te uvideo njihove katastrofalne posledice još i zbog zloupotrebe njegovog pogrešnog učenja.

U svakom slučaju ne samo u Pavlovim poslanicama, nego i u evanđeljima se govori o vladarima koje treba savladati:

"A Isus ih dozva i reče: znate da vladari naroda gospodare nad njima i velikaši ih tlače. Među vama da ne bude tako; nego koji hoće među vama da bude velik, neka vam služi, ..." (Mt.20.25-26, slično Mk.10.42-43)

"A on im reče: gledao sam satanu kako je pao s neba kao munja. Eto, dao sam vam vlast da stajete na zmije i skorpije - i ništa vam neće nauditi." (Lk.10.18-19)

"Sad je sud ovome svetu. Sad će vladar od ovoga sveta biti izbačen napolje; ..." (Jn.12.31)

"Jer ako ne odem, pomagač-utešitelj neće doći do vas; ako pak odem, poslaću vam ga. I kada on dođe, dokazaće svetu ... u pogledu suda - što je vladar ovoga sveta osuđen." (Jn.16.7-11)

Sve vladare treba savladati, jer:

"Hristos nas je oslobodio za slobodu." (Gal.5.1)

Hristos nas je oslobodio time što:

"... saznaćete istinu, i istina će vas osloboditi." (Jn.8.32)

A zašto se Ignacije poziva na "deset zapovijedi" Mojsijevih?

Kad:

"Zakon i proroci su bili do Jovana; od tada se propoveda evanđelje..." (Lk.16.16) i:

"A sad smo oslobođeni od zakona, pošto smo umrli onome koji nas je potčinjavao, tako da sad služimo u novom duhu, a ne u starom slovu." (Rim.7.6)

"... Jer ako pravednost dolazi posredstvom zakona, onda je Hristos uzalud umro." (Gal.2.21)

** * * * **

Ovo gore navedeno "Trinaesto pravilo" je izvanredno sadržajno, te ga treba i još bliže analizirati.

Sem tog neposrednog gušenja sopstvenoga misljenja - na osnovu sopstvenoga iskustva - ovde su slikovito iskazane i druge stvari. Slikovit način ima veliku, čak i sugestivnu snagu da se nešto izrazi. Ta snaga dolazi otuda što se u tako nekoj slici sažeto obuhvata nešto što bi se inače sa mnogo reči moralo opisati. Ja na to ovde posebno skrećem pažnju, posebno iz tog razloga što i ja više

puta upotrebljavam takve slike (na primer onu o bari), a nikako mi nije namera da sugestivnio delujem, nego samo da se sažeto izrazim. Odbrana od takve eventualne slikovite sugestije jeste kad čovek tu sliku svojim razumom rasčlani i razjasni, da o njoj misli a ne da je samo nekim osećajem primi. To utoliko pre, što čovek neku sliku može i na osnovu svojih predrasuda da pogrešno protumači. Čak i onaj ko takvu sliku daje može neki put misliti da njome nešto drugo iskazuje, a ne ono što ta slika stvarno drugima govori.

Tako i kad Ignacije govori o crkvi, on svakako misli na rimokatoličku crkvu u najpozitivnijem smislu. Međutim - kako se on izražava - ako je ona "Zaručnica." Hristova i on njen "Zaručnik" to znači da oni nisu spojeni, da venčanje i spajanje tek u budućnosti treba da dođe. Sem toga, da su Hristos i crkva na neki način istog ranga, a ne samo izdvojeni; ili bar približno istog ranga - ako se vratimo u doba patrijarhata. No po Pavlu je - opet slikovito dato - Hristos "glava" crkve a ona njegovo telo; sem toga i "glava svakog poglavarstva i vlasti" a koje je "razoružao", "osramotio" i "pobedio" - kako je to malo pre navedeno. Iako Ignacije to možda tako nije mislio, tj. da Hristos i crkva nisu spojeni, te da je crkva istog ranga kao i Hristos (ili skoro istog ako se vratimo u Stari Zavet), on je - ili neki duh preko njega - to stvarno izrekao. Možda je to preko njega izrekao baš onaj duh:

"Duh, koji nama ravna i upravlja na spasenje naših duša." [77]

Ako Ignacije tu nije odstupio od stava svog crkvenog poglavarstva, onda to znači da rimokatolička crkva nije telo Hristovo nego nešto sasvim drugo, a što će posle spajanja sa Hristom poroditi nešto sada još nedefinisano.

I ovo je jedan od razloga za moju tvrdnju, da bi Ignacije u današnjoj inkarnaciji, posle možda dva mučna boravka u duhovnom svetu imao isti stav kao i ja. To što se tada odricao sopstvenog mišljenja ne znači da on po prirodi nije bio čestit čovek, sa plemenitim osećanjima i težnjama, takođe i sa devocijom prema istini, iako nije razumeo tačno šta to znači i kako tu istinu treba tražiti.

Ja bih ovde istakao i Ignacijev iskaz da je taj "isti duh između Krista ... i sv. Crkve". Taj Duh preko Ignacija ne samo što kaže da crkva i Hrist nisu spojeni, nego i to da se on - taj Duh - nalazi između njih. To treba doslovno primiti i shvatiti! Jer to je:

"... Duh(a) istine, koga svet ne može da primi, jer ga ne vidi i ne poznaje ..." (Jn. 14.17)

To je:

"... pomagač-utešitelj, Duh Sveti koga će Otac poslati u moje ime, on će vas naučiti svemu i podsetiće vas na sve što sam rekao." (Jn.14.26)

Taj Duh uči ljude kao individualnosti - uključujući i one koji stoje u crkvi izdvojenoj od Hrista - taj Duh sve ljude uči istini, ali ih uči samo ako istinu traže kao slobodna bića, a to znači delimično izdvojene čak i od Hrista, izdvojene time, što ljudi većinom i nisu svesni koliko su povezani sa Hristom. Jer ukoliko više istine saznajemo, utoliko se više sa Hristom spajamo, smanjuje se naša izdvojenost od njega. A pošto je svaki čovek, pa i onaj koji nikad nije ni čuo za Hrista, ispunjen bar nekim istinama - to je dokaz da je Hristos u svim ljudima. To ujedno pokazuje i da nijedan čovek kao pojedinac ne može biti namesnik Hristov, jer nijedan ne zna celokupnu istinu. Može li jedan, ma kako obdaren i nadahnut čovek da zna sve istine, pa bar sve one koje znaju neki drugi ljudi? Onaj primitivac iz Amazonije svakako da o nekim životinjama i biljkama zna nešto o čemu nijedan visoko obrazovani i kulturni čovek uopšte nema nikakvog pojma - čak ni da postoje. Ko je njemu bio "namesnik" za to, a ipak je i u njemu Hristos jer se spojio sa izvesnim istinama o tome? Ako takav primitivac poučava papu koja je biljka iz Amazonije zdrava a koja otrovna, a papa njega o strašnom sudu ili kako je i zašto Ignacije svetac - ko je kome od njih Hristov namesnik koji iznosi i tumači istinu?

I o ovome bi Ignacije danas govorio kao ja.

Izraz "sveta naša mati crkva" takođe nije srećno izabran. Pre svega, pre bi se moglo reći da su ljudi "rodili" crkvu nego crkva ljude. A ako se "mati" uzme samo kao slikoviti simbol neke nesebične i požrtvovane ljubavi - kakva bi to bila mati koja se odriče svoje neposlušne dece (ekskomunicira ih), dece koja žele da odrastu, a koja njih zbog toga ili drugih neposlušnosti neki put i na lomači spaljuje? O spaljivanju Jana Husa 1415. godine i Ignacije je morao znati. I da li pravna odrednica odricanja poništava činjenicu da su ta ekskomunicirana deca ipak morala ostati deca svoje majke, da ih je ona rodila takve kakva su? A da li su deca crkve i ona koja su - pretežno u prvim godinama života - bez njihovog znanja i volje upisana u neki crkveni registar, a kad su odrasla možda nikad u neki hram nisu ni ušla ili se čak otvoreno izjašnjavaju kao ateisti, a crkva ih ne briše iz spiska da bi se iz političkih razloga prikazivala da ima što veći broj članova - "dece"? A čudna bi bila i takva mati, koja bi se odricala svoje dece ako joj se ne drže za suknu! Da li bi neko takvu majku nazivao svetom? I da li se ona upravlja prema deset

zapovedi? Pa i Tridentski koncil je sazvan zbog "neposlušne dece" i rasplamsao je krvavi "Tridesetogodišnji rat" (1618-1648), kojim je stanovništvo Evrope znatno smanjeno. Kako se to kao i razni krstaški ratovi slaže sa:

"A ja vam kažem: ljubite neprijatelje svoje i molite se za gonitelje svoje ..." (Mt.5.44)?

Kakav stav o tome zauzimaju "namesnici Hristovi" i oni koji njima bez pogovora služe? Koji duh njima vlada?

"Sve proveravajte, zadržavajte što je dobro." (1.Sol.5.21)

"... ne verujte svakom duhu, nego proveravajte duhove - jesu li od Boga, jer su mnogi lažni proroci izišli u svet." (1.Jn.4.1)

To se može činiti samo sopstvenim mišljenjem, a ne pitanjem nekog autoriteta u čije se iskaze mora verovati.

* * * * *

Što se tiče "deset zapovijedi", može se pretpostavljati da je Hristos nadahnjivao Mojsija, eventualno preko Jahvea ili na drugi način. Međutim, sem gore navedenog a opet po Mateju, Isus Hristos čak i ono što je u tim zapovedima dato uzdiže na viši stepen, na primer ono "Ne ubij" (Mt.5-21-26) ili "Ne čini preljube" (Mt.5.27-30). On ne poništava zakon nego upućuje ljude kako će ga potpunije razumeti, a vodeći računa da je njihova svest razvijenija nego u vremenima donošenja zakona. Zašto Ignacije o tome ne govori nego samo o "deset zapovijedi", kao da ljudi nisu stasali da razvijaju svoj razum, kao da su ostali na stepenu razvoja osećaja? Na stepenu razvoja osećaja? Na stepenu, na koji ukazuje Pavle sa:

"... jer ne bih znao za prohtev, da zakon nije kazao: 'Ne poželi'..." (Rim.7.7)

Da li se i u tome može videti Ignacijevo opiranje protiv razumskog mišljenja, pomoću kojeg treba saznasti svoje prohteve i sam njima ovladavati? Pa traži da ga "crkveno poglavarstvo" vodi? Koji se duh nalazi iza tog "crkvenog poglavarstva"? Ko je "između Krista ... i crkve"? Jer kao što postoji duh povezivanja, tako postoji i duh razdvajanja od Hrista, a oni se oba nalaze "između Krista ... i crkve".

Malo dalje od gornjih navoda Pavle opširno objašnjava čovekovu dvostruku prirodu:

"Znamo, naime, da je zakon duhovan, a ja sam telesan, i kao takav prodan pod greh. Tako, ne znam šta činim; jer ne činim što

želim, nego što mrzim - to činim. Ako pak činim što ne želim, slažem se sa zakonom i priznajem da je dobar. Jer to sad ne činim više ja, nego greh koji obitava u meni. Znam, naime, da u meni, to jest, u mome telu, dobro ne obitava; jer hteti - toga ima u meni, ali činiti dobro - toga nema. Jer ne činim dobro koje želim, nego zlo, koje ne želim, to činim. A kad činim ono što ne želim, to već ne činim više ja, nego greh koji u meni obitava. Želeći, dakle, da činim dobro, nalazim da za mene važi zakon - da je zlo u meni. Tako se po unutrašnjem čoveku radujem Božijem zakonu, ali vidim jedan drugi zakon u svojim udovima, koji vojuje protiv zakona moga uma i zarobljava me zakonom greha, koji je u mojim udovima. Bedan sam ja čovek; ko će me izbaviti od ovog smrtnog tela? Bogu hvala kroz Isusa Hrista, Gospoda našega. Tako, dakle, ja sa umom služim Božijem zakonu, a telom - zakonu greha." (Rim.7.14-25)

Čovek dakle, čovekovo ja želi da čini dobro, ali ga njegova telesnost navodi da čini zlo koje ne želi. Ne treba se dakle poveravati volji koja deluje preko "mazge". Ovaj iskaz Pavlov treba dobro primiti u dušu i povezati sa sledećim:

"Kažite mi, vi koji želite da budete pod zakonom, zar ne čujete zakona? Napisano je, naime, da je Avraam imao dva sina: jednoga od robinje, a drugoga od slobodne. Ali onaj od robinje rođen je na telesan način, a onaj od slobodne - na osnovu obećanja. Sve je to slikovito rečeno: ove dve žene - to su dva saveza; jedan od Sinajske gore, koji rađa za robovanje, i to je Agara. Jer Sinajska gora je u Arabiji; ona odgovara sadašnjem Jerusalimu, koji robuje sa svojom decom. Gornji Jerusalim, međutim, slobodan je i on je naša mati. Napisano je, naime: "Razveseli se nerotkinjo koja ne rađaš, klikni i uzvikni ti koja ne trpiš porođajne muke; jer ostavljena ima više dece nego ona koja ima muža". A vi ste, braćo, deca obećanja kao Isaak. Ali kao što je nekada onaj što se rodio na telesan način gonio onoga koji je na duhovan način rođen, tako biva i sada. Nego šta kaže Pismo:

'Odbaci robinju i njenog sina; jer robinjin sin neće naslediti sa sinom slobodne'. Zato, braćo, mi nismo deca robinje, nego one slobodne,"(Gal.21- 31)

U Agari je slikovito prikazana čovekova telesnost - prvi savez. Gornji Jerusalim je duhovni svet i tu je nerotkinja - drugi savez. Mi čistim mišljenjem koje dolazi iz "Gornjeg Jerusalima" - kako je ranije izloženo - potiskujemo svoju telesnost, odbacujemo "robinju i njenog sina", njenog sina koji pokreće našu volju preko instinkata, nagona i strasti, te sami kao "sinovi slobodne" usmeravamo svoju

volju. Ako se to primi, onda čovek neće više osuđivati nijednog čoveka pa ma šta on uradio, ali njegove grehe svakako da, kako bi se osvešćivao i saznavanjem istine pomoću svoga mišljenja i oslobađao se, sve više ovladavajući i potiskujući svoju telesnost.

Međutim, hrišćanski sudovi u glavnom osuđuju, pa zbog toga i kažnjavaju čoveka. Čudno je to što su komunistički ateistički sudovi slali na "popravni rad", na "prevaspitavanje". Tako su to bar formulisali, a kakvim su ih mučenjima pri tom izlagali - o tome nije potrebno govoriti ovde, jer je to svima dobro poznato. A sada čak i međunarodni sudovi (kojima glavni ton daju "hrišćani") počinju da dele "pravednost posredstvom zakona", po kojoj neko može biti i više godina u zatvoru pre nego što se izvede pred sud, a za javna dela može se suditi i tajno!

"Ne znajući, naime, šta je pravednost Božija i tražeći da postave svoju sopstvenu pravednost, nisu se potčinili Božijoj pravednosti, jer Hristos je svršetak zakona - za opravdanje svakom koji veruje." (Rim. 10.3)

A na: "nisu li bogataši ti što vas tlače i vuku na sudove?" (Jak.2.6) neki hrišćanski sudovi za pare - uz kauciju - puštaju prestupnike da se iz slobode brane, te da i pobegnu u neku zemlju, koja će im zbog donetih para dati gostoprimstvo.

Ko je taj inspirator koji bi hteo da je Hristos uzalud umro? Jer:

"Jer ako ja ponovo zidam ono što sam jednom srušio, sebe prikazujem kao prestupnika. Jer ja sam posredstvom zakona umro zakonu - da Bogu živim. Ja sam sa Hristom raspet na krstu. Tako ne živim više ja, nego Hristos živi u meni. A što sad živim u telu, živim verom u Sina Božijeg, koji me je zavoleo i sebe predao za mene. Blagodat Božiju ne odbacujem; jer ako pravednost dolazi posredstvom zakona, onda je Hristos uzalud umro." (Gal.2. 18-21)

I o tome inspiratoru bi Ignacije danas postavio pitanje, jer je još i onda imao devociju prema istini, zbog čega je bio žestoko napadan po svoj prilici i od poglavarstava, i od vlasti", i od sila. Na ovo pitanje bi trebalo da odgovore i danasnji pripadnici reda koji je on osnovao, a takođe - i prvenstveno - onaj kome se oni bez pogovora pokoravaju. Takođe, i da li i šta oni protiv toga preduzimaju? Naravno da se to odnosi i na sve druge, ali ja ovde pišem samo o jezuitizmu. A zbog zapadnih Agarjana ja sam već ranije pisao da je Zapad pod duhovnom okupacijom arapskog Islama ili islamskog arabizma, mada prividno izgleda kao da zapadnjaci njima vladaju. I na ovo se može primeniti:

"Nije to mudrost koja silazi odozgo, nego je zemaljska, čulna, demonska ..." (Jak.3.15)

Ta mudrost nije ni malo za potcenjivanje i Jakov upozorava:

"Potčinite se, dakle, Bogu, a usprotivite se đavolu, i pobeći će od vas." (Jak.4.7)

"Zakonodavac i sudija je samo jedan - koji može da spase i pogubi. A ko si ti što osuđuješ bližnjega?" (Jak.4.12)

A pre toga Jakov kaže:

"Tako govorite i tako tvorite kao ljudi kojima će se zakonom slobode suditi. Jer sud nema milosti prema onom koji nije milost ukazivao; milost slavi pobedu nad sudom." (Jak.2.12-13)

Pošto ne želim da budem samo neki apstraktni teoretičar, ja bar kratko moram ovde dodati: U predlogu tročlanog društvenog uređenja koji je Rudolf Štajner dao uključeno je i to sudenje zakonom slobode. Ja se u to ovde ne mogu upuštati, ali veliki broj jezuita je s tim upoznat, a takođe i onaj kome se oni pokoravaju. Naravno da se ostvarenje takvog ideala ne može postići preko noći i da će se neko boriti za, neko protiv, a neko biti ravnodušan ili uspavan. I tu će se zakonom slobode suditi.